

Descripción de la elaboración de artesanias, predicciones, significados de sueños en lengua Yurakaré





MINISTERIO DE EDUCACIÓN
ESTADO PLURINACIONAL DE BOLIVIA

Cuentos e historias en lengua Yurakare
Primera Edición 2014

Depósito legal:
4-2-389-14 P.O.

Producción:
Sabios y sabias del pueblo indígena Yurakaré
Unidad de Políticas Intraculturales Interculturales y Plurilingüismo -
Ministerio de Educación

Revisión:
ILC Yurakaré

Diagramación:
Miguel Ángel Alcoba García
Unidad de Comunicación Social - Ministerio de Educación

Se permite la reproducción total o parcial de este libro sólo cuando no tenga fines comerciales ni de lucro. Se debe citar siempre la fuente. Este libro es propiedad de la Nación Takana.

INDICE

Descripción de la elaboración de artesanías

Morteru 5

Chishta 6

Kummëj ishita 7

Doshoto 8

Shoshto ñishshëtebe 9

Pojore 10

Bopto 11

Puptaw pompomtátebew 12

Shiw-wiw 13

Bürrüw mashajshajbëshë 14

Anajajtiw shinamábëshë bürrüw 15

Bëë 16

Malibajti dulaniwti amumui bëshéë tulujshila 17

Mojoto 18

Anuta dulajtiw shishi 19

Wishwitátebe 20

Tooj pumita 21

Tomboro 22

Bombo 22

Anuta dulajtiw laweta 23

Anuta dulajtiw sibbë 24

Up-pu 25

Tutuma 26

Werta 27

Pijashaw 28

Anajti tomete 29

Dëjshëtëw 30

Emilioja madulashta asayew 31

Sueños
Juda 32
Juda 32
Juana ajuda 33
Juda 33
Juda 34
Juda 34
Juda 35
Wijwiru 35
ANTONIOJA MALA LËTTA ACHETINA LËTËMËCHI 36

MORTERU



Madulajtiw morteru urupisila

Anuta dulajtiw:

Liwshalë bëbënijtiw lëtëmëchi, decheya urupisi tajtajtiw katchala. Tajtaya chit-taya putujtiw naa amak-ka limajusútila, kusuti 30, 40, 50, 60,70, Centímetru tëchik-ka. Lati, dulamashiya kabalijtiw masibëchi, achaya nish lojtomashcha kutaya.

Lati masibëi mampëlë dulajtiw adojo. Lati manpëlëti, peshewja amuju, kandulashtaya el-lela popojtiw amumui ashëlila. Latijsha duchejtiw aima, lati morterui. Latijsha konsono ujwa kantütüjtiw achaya nish wishkú checha aima kutaya. Achuta ujwawti emejmesh shudyush kilulitash chejti aima ati morteru ashónkoto. Peshewja azuelala kándulajtiw ashonkoto.

Tëpshëtëbë:

Ana morterui matutujtiw, ashush, shil-li, chujulatiw matantiw, palantaj chunñu, kuta. Latijsha at-tima bëshë matutujtiw lacha.

Ani pëlë. FIN

CHISHTA

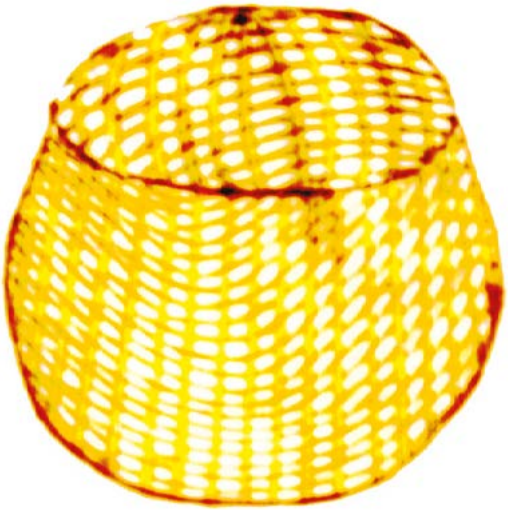

Anuta dulajtiw:

Liwshalë bëbëjtiw toppi lêtëmëchi, decheya, kummëi kadajati, puujtiw tëchikkuma. Masibëchi kawiwiya tëlësëya amujumujui, weshwejtiw pimpimtash. Latijsha canshëptajtiw chishta adyukku. Ati adyukku kansheptajtiw pimmitina. Achuta sheptaya dulajtiw chishta. Ana chishtala machichëjtiw yarru. Yitajti amumui bëshëë atebei.

Ati pimmi dulajtiw chenchela. Anuta puujtiw chenche. Liwshalë bëbëjtiw nololo abonto. Ati nololo abonto apënnë olosoya kalapëlëjtiw, latijsha sammai lijapëjtajtiw apëlë willëmash achaya nish sëpisëcha, kutaya. Lati sabassabati puuya weshweya kannotchejtiw puini. Lati chenche namati dulajtiw látiji pim-mi.

Ani pëlë. FIN

KUMMËJ ISHITA



Anuta dulajtiw:

Shínama nijtaw lêdojo pililij ishitaw, átilla pëpëshamawja madulajtiw kummëj ishitaw, machatatebéniw. Maishitaw madulashtaya bëbënijtiw chajapana lëtëmëchi. Decheya ñuñujulë pishajpiya kamalajtiw masibëchi. Lati masibëi wiwiya madulajtiw maishtaw. Mamamsawti látila chejtiw machata.

Lati kummëla madulajtiw lacha matatumaw ishitaw chata, mërüjbëshëw. Madulajtiw lacha yechetátebew, atila mamërumëjtiw chuyulatew manyecheya. Mërumëjtiw lacha karina iyecheya. Latijsha látila mamërumëjtiw lacha, shed-dew madulaya. Ati sheddew madulajtiw petche aemela.

Ani pëlë. FIN

DOSHOTO



Anuta dulajtiw:

Ana doshoto dulajtiw shinama tappêshamaw mádala bintati atébeni. Anuta dulajtiw, bëbëya bëë miiya putujtiw limajusukka, latijsha pishajpijtiw, lati pishacheya consono dulajtiw. Latijsha dulajtiw atta bëënñu ñuñujulë sipta, lati mansati konsono dapaya irepujtiw pujatala ati bëë apënnëjsha.

Doshoto kutajtiw ana mádula, naa mashishtala bá doshoya yupapajtiwtila mádojoi. Ana doshotola madoshoya maotchejtiw pushshëw bubushiwti. Latijsha mádala bintati, látila doshoya mádala otchejtiw mátëbë. Lati mátëbë ottoti nish mubintajtiya látiji mádala tappêshamaw. Ana doshotátebe emejmesh konsono katëptëjtiw liwshalë mádojoi yupapashtaya. Átila nish limandyojlojti marebenñu.

Ani pëlë. FIN

SHOSHTO ÑISHSHËTEBE

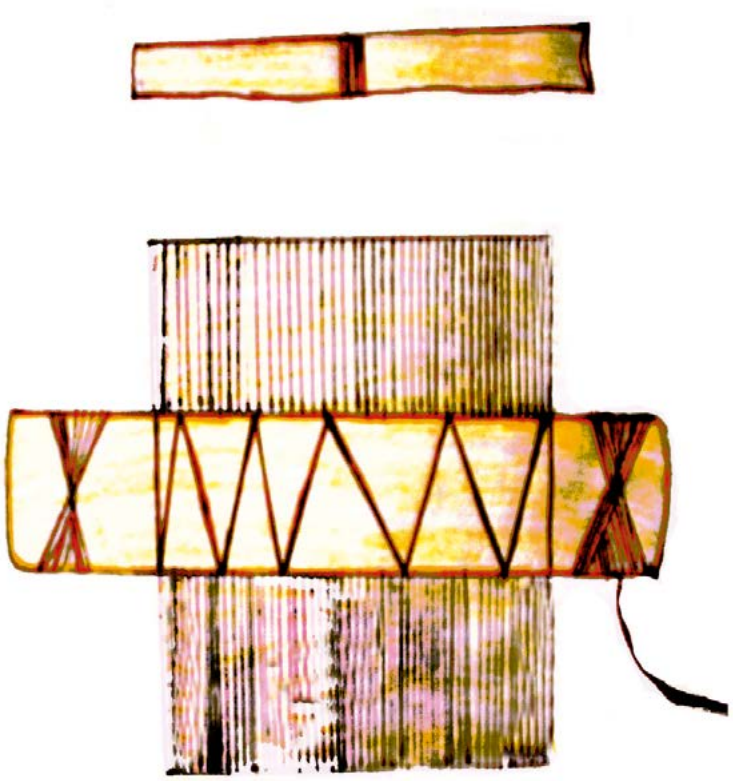

Anuta dulajtiw:

Shínama nijtati shoshto ñishshêtebe tap-pêshamawja maboboshtaya mañishshëw kadulajtiw shoshto shüj itanti. Látila mashshoya ñetawti, mapuya mayurisajtiw mañishshëw.

Anuta kadulajtiw, pijasha itëmbita miiya, putujtiw ñuñujulë. Latijsha apishachejtiw ati pijasha ñuñujulë ibalima. Latijsha konsono pimpimtash madulajtiw sip ipënnë. Lachuta bëmew mádulaya lëshie kummenñu madapaya mamujúmujui mashübüjtajtiw ati mádulaw. Atijti shoshto mañishshêtebe.

Ani pëlë. FIN

POJORE

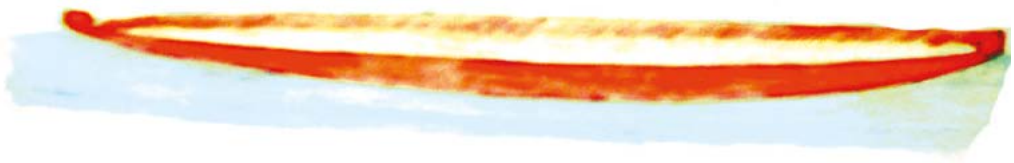

Ana kummëla dulajtiw:

Dulajtiw pojore, marra, sheshna, sinoroshishi, tomochi, chilichishtu, tuntu, ërëjo, kuta
Shinama bëmë tütüwti marraw, madulajtiw tappëw mapojorew, marrala.
Tishilë nijtáwnaja marraw. Átila madulajtiwnaja at-ta kummëla.
Madulajtiw, kusuti 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 metru tëchikka.

Katchala madulajtiw. Tajtaya kummë, chittaya liwshalë puppujtiw, atuwejsha, apënnëjsha kuta. Latijsha kabobojtiw adojo. Lati adojo majampëlëti. Pilespejtiw ashëlila. Lati mampëlëti ashëli, katajtajtiw látiji amuju. Lati amuju majampëlëti, dulajtiw látiji azuelala ati pojore amuju.

Ati amuju mansati, Kummë bëbëya, decheya, miiya kamalaya, pojore amujumujui bak bushaya irepujtiw shopsho nülülala.

Latijsha mankamajtiw at-tima maaptaw përujpështaya. Lati maaptaw mamwiwiwti irepujtiw ati kummë apënnëi, atta nülülala.

Latijsha mütaya përujpëjtiw. Lati përujpëya katchala kajambobojtiw amumui adyulta, Latijsha azuelala nayam ibëbëjtiw amumui. Latijsha përujpëjtiw yos-se ati pojore. Lati mansati dulajtiw püü, latijsha nülülajtiw pojore samachi.

Ani pëlë. FIN

BOPTO

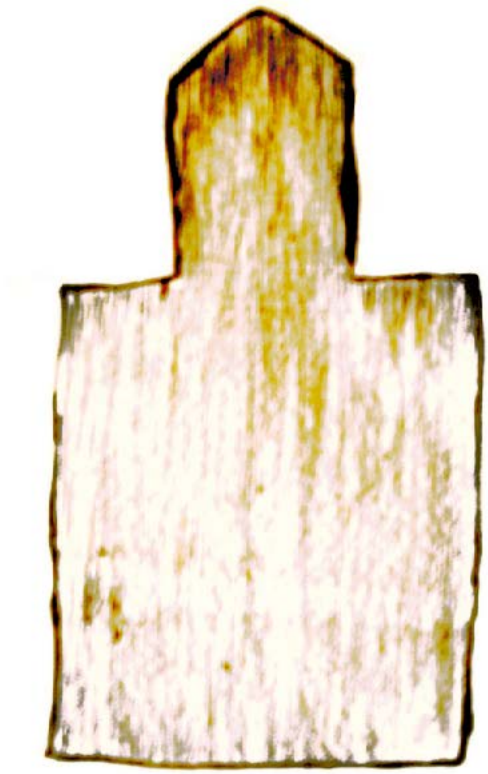

Anuta dulajtiw:

Tëmbi tajtaya pishajpijtiw ñuñujulë, ati apishajta dulajtiw bopto, lati dulaya kamandulajtiw atantiw. Ati boptola bobojtiw wonowno, látila matutujtiw lacha ñow-wo mayarutebeniw.Dulajtiw atta bopto kummë, tëptëtebeni, átila bobojtiw mabëshëë achaya ottocha sidijsi, taya.Ati tëptëtebe dulajtiw, marrala, chilichishtula, tuntula,ërëjola, kuta.

Ani pëlë. FIN

PUPTAW POMPOMTÁTEBEW





Anuta madulajtiw:

Tappêshamawja teshentala baliya maboboya dujnew iweshejbëshëw, mampujtiw máweshe, mawishwi, kuta. Látila madulajtiu mapuptaw.

Ana dujnew maj-mabobojtiw, yutichew, ushawshaw, shuiyew, wissiriw, kuta, naa emejmejtiwtila chatai. Ana dujnëw máwëshë, mawishwi, maj-mampujtiw.

Madulajtiw lacha atta dujnë iwëshëjbëshë aposhpotola.

Liwshalë matanajtiw chenchela mádalai, achaya nish tëlëssëchaw mutaya, latijsha mapopojtiw tulujshila. Ati puptawla pom,pom,pom tütüjtiw taaptaw mushujutati. Látila mabachejtiw lacha turruw, yayaw, sitiw malapëniwti. Latijsha, látila pom,pom, taya , yupatajtiw lacha matuptachi numma. Lati puptawla pupajtiw lacha aima ducheya. Latiula malasidijsijtiw lacha maarush.

Ani pëlë. FIN

SHIW-WIW

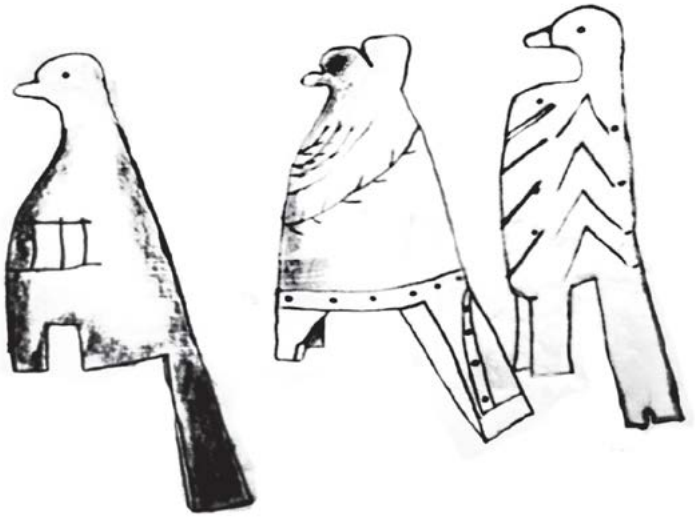

Anuta dulajtiw:

Shij-shinama tap-pêshamaw liwinaniwtik-kai nijtaw shudyulëjbëshëw madojo atebe. Átila madyulajtiw shiw-wiw, mashudyulëniw madajashtaya mapashatai. Ati mapashata lijanujtiw madettei. Ana shiw-wiw madulajtiw motchow mashanshawla. Madajajtiw lacha mábürüi

Kalínama madulajtiw kuchilula achaya nish dapas-sachaw mutaya. Madulajtiw choponishiw, sarajsarashiw, kuta.

Ana shiw-wiw mádulaw año 1908.

Cien año idojmashnaja tishilëkkachi.

Atikkai malayupataya, lëtta shunñe taaptáshamaw, atija imak-kata Erlan Nordenskiöld, ana shunñeja mabëjtaya ana shiw-wiw shudyulëw.

Maj-mapakka maile dulajtiwla tappêshamaw neinetë.
Átila tishilë tailela tuwa, mapakka emejmesh maile dulajtiwtila bëshëë tappêshamaw. Átila emejmesh lishudyeya, maj-mailejtila bëshë yurujarew tantu.

Ani pëlë. FIN

BÜRRÜW MASHAJSHAJBËSHË



Anuta madulajtiw:

Tappêshamaw, shinamajsha mankukkujtila shudyulëjbëshë. Mankukkujti shudyulëya mábürüw (maostow). Átila, naa maile dulajtiwtila bëshëë, dulaw ana shajshatátebe. Ana shajshatátebeja kummë. Anala shudyulësh mashajshajtiw maostow. Ati ostow madulajtiw tochorela.

Ani pëlë. **FIN**

ANAJAJTIW SHINAMÁBËSHË BÜRRÜW

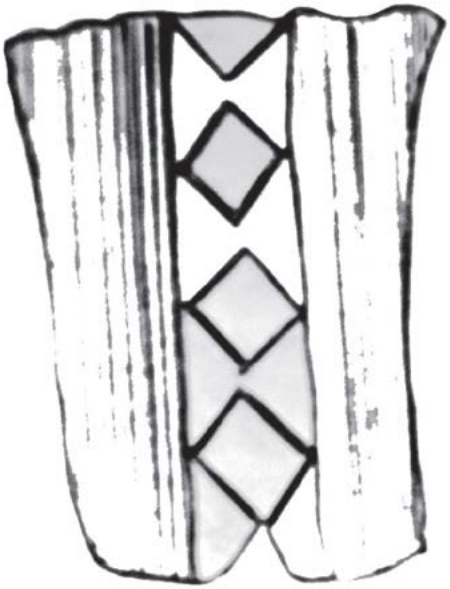

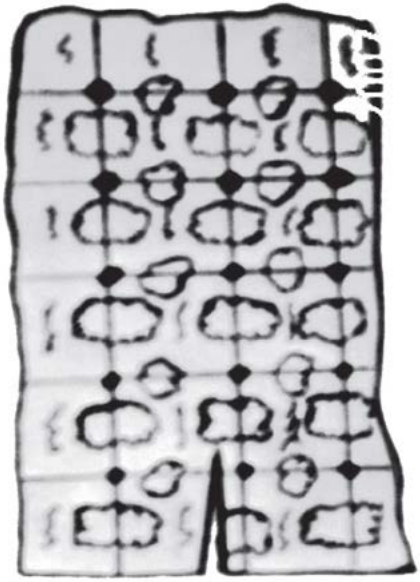

Anuta dulajtiw:

Tandyuju Erlan Nordenskiöld naa shunñejtiwja limaipajtiwya ostow shajshataw, naa yew mabürüwja nish achamajtiwya.

Ana ostowja año 1908 bëshëw.

Ani pëlë. FIN





Ana bëë shudyush dulaw lacha tappêshamaw. Ana bëë amujujsha lijapëjtajtiwya mashajshatátebe.

Ani pëlë. FIN

MALIBAJTI DULANIWTI AMUMUI BËSHÉË TULUJSHILA

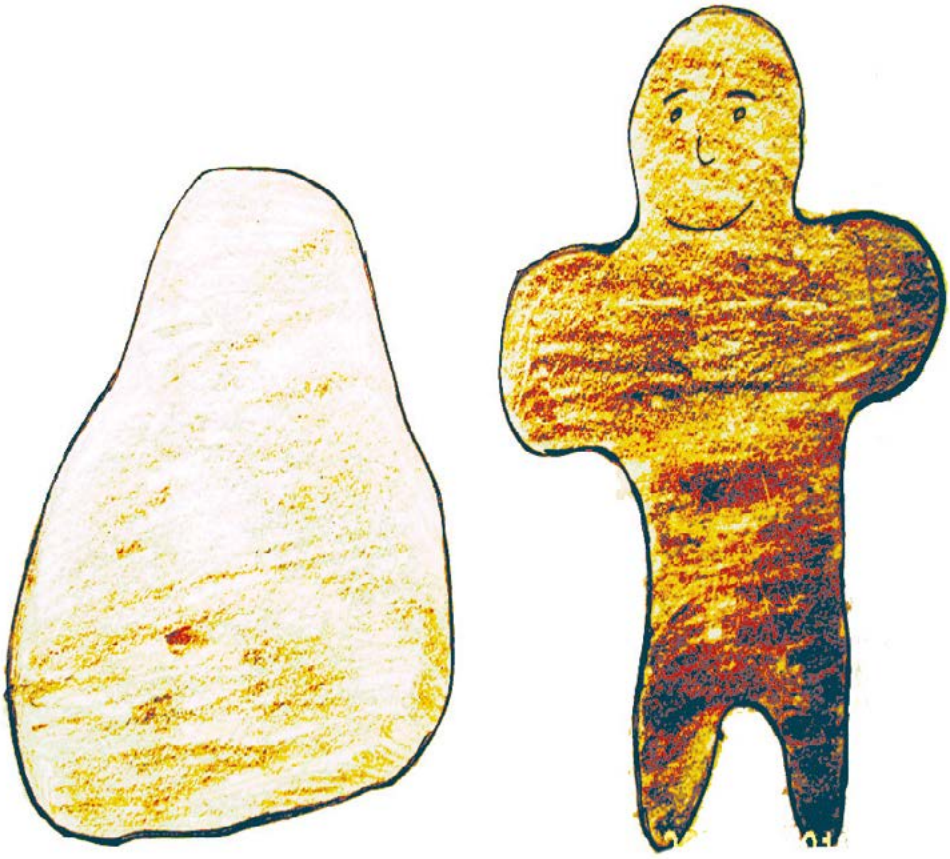

Ani bëjtatu yosse tappêshamaw mádula shinamajbëshë. Ana mádulaw, mádulaw tulujshila. Madulajtiw, choponiw, sarajsaraw, tarak-kayew, petchew, shëtëw, wenchew, kuta. Amumui bëshëë malibajtiya dulaniwti ana tulujshi kubës-sëya.

Ani pëlë. **FIN**

MOJOTO

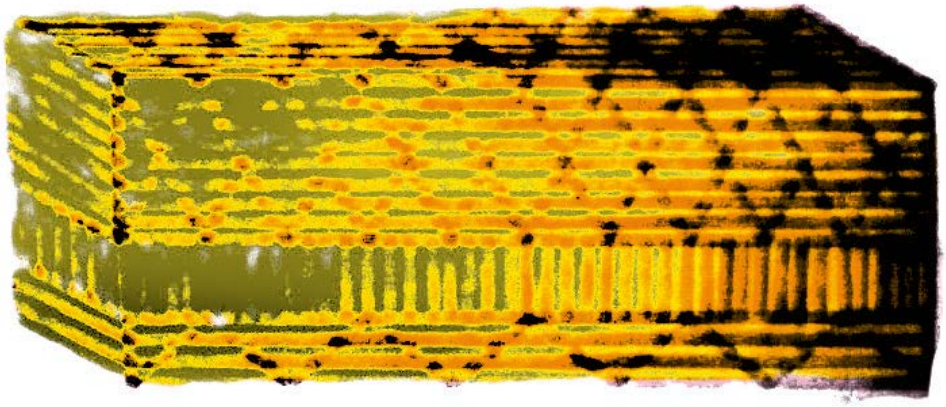

Anuta dulajtiw:

Anuta dulajtiw mojoto, mapuya pijashaw maelew malapujtiw mato. Ati mato kamannotchejtiw puini. Lati namawti, látila dulajtiw. Kadulajtiw lacha abëwta. Ati mojotoi lijapëjtajtiw poshpoto, shishi, tulujshi, rüttüw, tulujshi, pujata, kuta.Amumui tometétebe lijapëjtajtiw ati mojotoi. Achaya nish chechechaw chulupi mutaya.

Ani pëlë. FIN

ANUTA DULAJTIW SHISHI



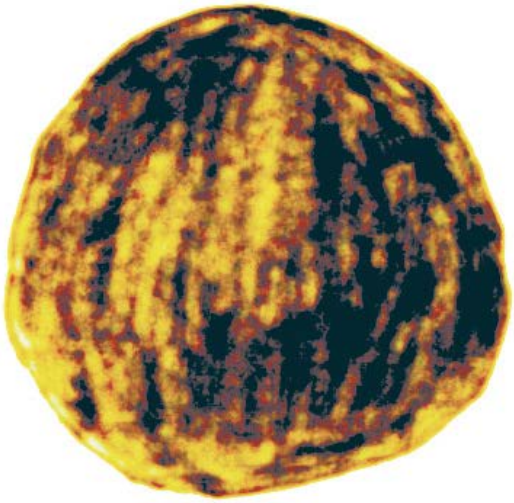

Sheweshtati tajtanijtiw éshshete, achaya ottocha awewti taya. Anumajshula numannumai kaibaliya, puuya awewti, kamalaya mujajtiw bëimë atantiwtina. Latijsha tëptëya kamalapujtiw dëppê atantiw. Tuntaya shilli apëlëla dajajtiw willëmash. Ana bëimëwja tëbëttëbësh ibëbëjtiw shishi. Ati shishija popojtiw poshpoto tometei.

Anuta dulajtiw:

Shajsha tutuya mujajtiw uypi matulujshítina, ati rüttüw kutajtiw. Anapshëla marütaya yaniyaw mashanshaw limassështáwtisha matanajtiw pujatala achaya nish tëlëssëchaw, mutaya.

Ani pëlë. FIN

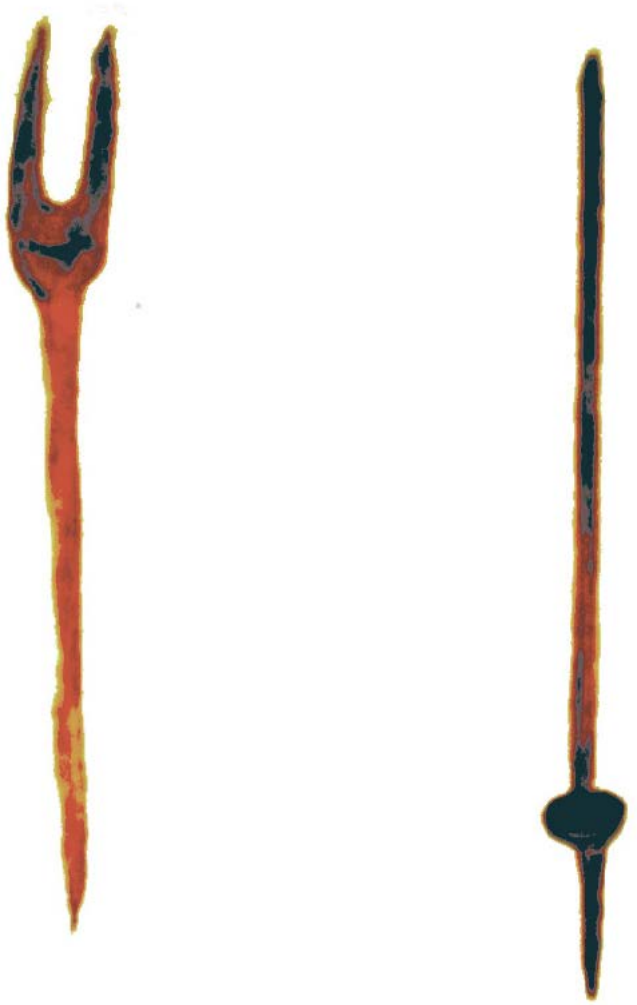

Anuta dulajtiw:

Shij- shinamajsha mailela mapakka bëshëë tatëjteshamaw. Ani bëjtatuse mádula mawishwitátebe. Anala awishwijtiw tejtéshamaw. Ana wishwitátebe dulajtiw tëmbi, dulaya kanshëshëjtiw lëtta apënnëjsha. At-ta dulajtiw pimpimtash ati kanyupapajti kummë kululitash dulaya.

Ani pëlë. FIN

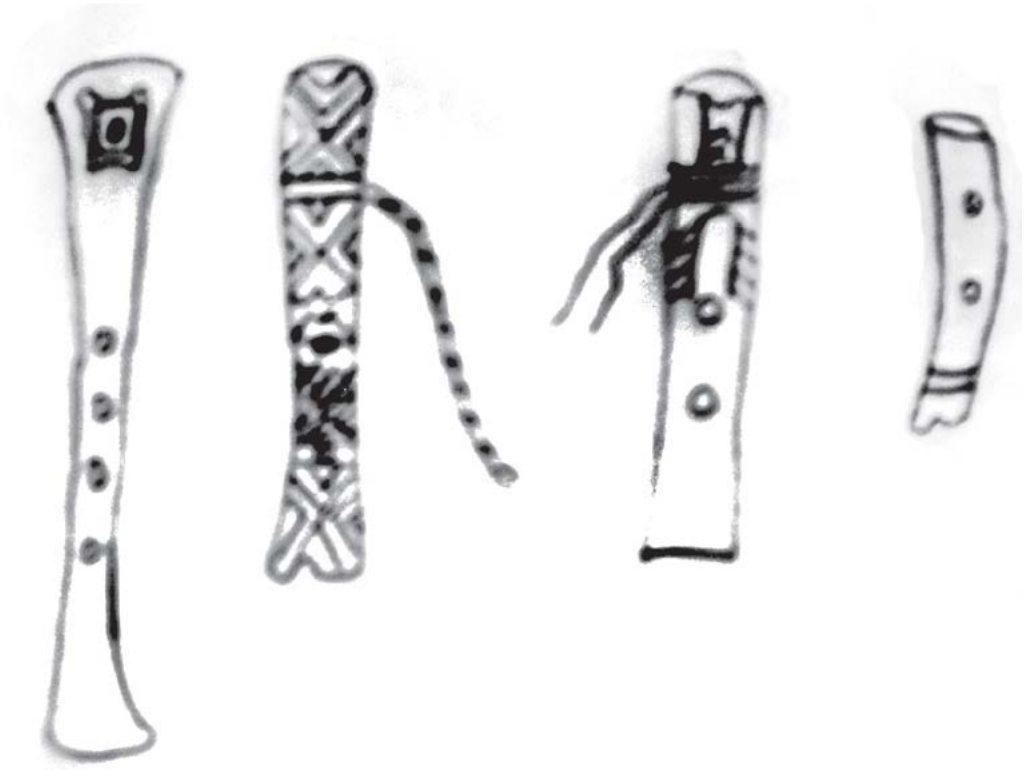

Anuta dulajtiw:

Pëpëshamawja pumita dulashtaya bobojtiw sipilli, latijsha kamampujtiw atoow awesheibëshëw tëchikkumaw. Latijsha kamampujtiw lacha atëjtëibëshëw. Lati mapuya ati toow kamannotchejtiw puini. Latijsha nish maipuputi ati toow , mapuya kamamdulajtiw látiji seisti ashonkotow, ati atta apënnëjsha kandualajtiw lëtta ashonkoto. Atijajti tappêshamaw mapumita.

Ani pëlë. FIN

TOMBORO

Anuta dulajtiw:

Dulajtiw lacha tomboro tappêshamaw , ati tomboro dulashtaya kummë bürümbürüsh ibëbëya rijorëya irepujtiw. Ati tomboro dulajtiw luupëlëla, sipilli adette pëlëla, ishetepëlëla, kuta. Dulajtiw naa limajusukka.

Ani pëlë. FIN

BOMBO

Auta dulajtiw:

Anuta dulajtiw bombo, liwshalë bëbëjtiw kum-më, lati decheya, miiya bürümbürüsh ibëbëya machitula rijorëya shübüjtajtiw. Ana matata bombo dulajtiw mënñu apëlëla.

Ana bombo, ana tomboro, latijsha pumita sisëjtiw shinama tap-pêshamaw aenseya. Maensejtiw máyaru. Achuta aenseya mapak-ka lishudyejtiw.

Ani pëlë. FIN

ANUTA DULAJTIW LAWETA

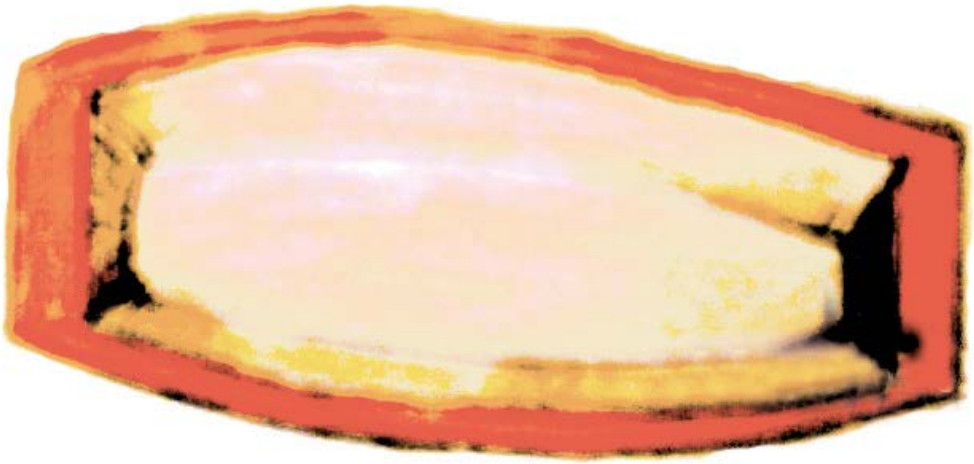

Anuta dulajtiw:

Pojore dulaya, ati kummë adojojsha mapujtiw malawetaniw naa limajusutikka, lati pishacheya miiya kandulajtiw adojo. Latijsha tajtajtiw katchala amuju konsono, lati tajtaya dulajtiw azuelala emejmesh nayam, kuta.

Ana lawetai matutujtiw mañowow mayaru tebéni. Assajtiw lacha shilli machatatebéni, kusuti maassajtiw arush onno dulashtaya.

Ana lawetajai tëptëjtiw lacha mabëshëë, mapantalu, majamijsaw, kuta.
Ana lawetaja amumui bëshëë atebejti.

Ani pëlë. FIN

ANUTA DULAJTIW SIBBË

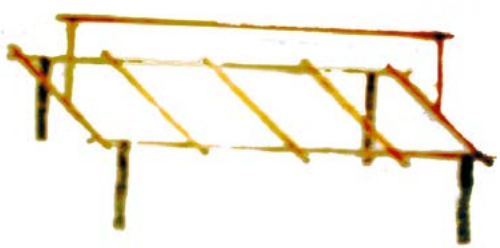

Anuta dulajtiw:

Lëtëmëchi baliya, mabëbëya, madecheya mapujtiw choow, tuttaniw. Latijsha mapujtiw lëshie tëchikkuma kummëw. Ati kummëw limapepejtiw choow mapëjtaya ashaai.

Mammui ati kum-mëw sibbëtëbëwja sëpisëjbëshëjtiw.

Mapujtiw, milëjmiw. Wejshechataw, choromtotow, ulëw, oishojow sip tëchikkajbëshë, kuta. Ana kum-mëw mapujtiw sëpisëjtiwtila, achaya nish machechaw shumumchew mutaya.

Latijsha mapujtiw látiji mam-mui kum-mëw sib-bëtebéniw. Lati mampëlë mapuya mapishojtiw mammui kummëw lëtëmëchi, latijsha mapëtajtiw willëmash, achaya namamashchaw mutaya.

Achuta mapëjtajtiw lojtojtiwtitla. Lati namamashiwti mabalijtiw látiji naa sibbë lidulashtawchi mammui kummëw. Latijsha choow mapëjtaya, limapepejtiw látiji mammui kummëw.

Latijsha bëbënijtiw toppi lëtëmëchi, decheya pujtiw tëchikkuma. Ati toppila mashübüjtajtiw mammui kummëw. Lati mampëlë mashübüjtaya. Mabëbëya mapujtiw korokkew maelew, kusuti sipew maelew, kuta.

Latijsha püü dulaya manülülajtiw winailew sibbëchi. Lati sibëchi mawiwiya mapishacheya mamujumui kamanpepejtiw puini, achaya namachaw mutaya.

Latijsha bëbëjtiw pishpishñe, decheya olosojtiw apëlë.Ati apëlë kalapëjtiw lacha. Latijsha kawiwiya sibëchi asëlëjtiw tëchikkuma. Ati pishpishñela masheptajtiw winailew.

Peshe taaptauja másibë oshpe mansati nish ashoshojtiw shoshtola. Ashoshowti wiwijtiw turaaw, taya. Atila nish ashoshojtiw másibe oshpe mansati kurata.

Latijsha mapujtiw pijashaw bëshëshështaya másibë. Ana bëshëshëw manrepujtiw toppila, pishpishñela, kuta.

Ani pëlë. FIN



Anuta dulajtiw:

Lëtëmëi winaniya, decheya winna awajta oshpe deleti, putuya, kabalijtiw masibëchi. Masibëchi wiwiya, aima ducheya, dutati, aimai nënëjtiw látiji, achaya sabas-sabacha kutaya. Lati sabassabati rijorëjtiw. Lati rijorëya putujtiw lëtta kummëñu.Ati kum-më lëpshalëi tëlësëjtiw.

Ati kummëw maweshweya, mamansawti shujujtiw shujutala, ati shujutaja, kusuti kummë, kusuti pilili chajti. Latijsha kummënñu madapaya shübüjtajtiw toppi ñuñujmalala ati uppu.

Ani pëlë. FIN

TUTUMA

Shínama anuta pishajpijtiw tutuma



Anuta dulajtiw:

Tutuma asaa tëjmiti miiya pimmila amujumujui shübüjtaya ëshshëla ba, ba, awismëjtiw. Lachuta kuchamáshiya pishajpijtiw amujúmujui. Lati pishajtati weshwejtiw ishitala, ishita nijtati weshwejtiw kuchilula.

Lati mámpëlëti aimai nënëya kannotchejtiw puini achaya namacha kutaya. Lati namati, látila ensejtiw samma, uypi kansamaya, kuta. Madulajtiw ñuñujumanñu, matatumaw ,kuta.
Ati matata tutumai maensejtiw shínama máyarru taaptaw, lëjlënishiti, lëjli kuta. Átila maaptaw malayupatauti masibëchi, ati, tutuma matatai malijwajtiw mayárrula.

Ani pëlë. FIN



Anuta mdulajtiw:

Anuta kadulajtiw werta, liwshalë bëbëjtiw chenche abonto, decheya tajtaya pishojtiw, bëmë pujtiw. Latijsha kabaliya masibëchi lijapëjtajtiw sammai. Lati sabassabati puuya weshwejtiw cuchilula kusuti machitula, kuta.

Latijsha kannotchejtiw puini. Lati namati puuya apimijtiw mapishshiy. Bëmë puiniti mansajti mápimi. Lati mansa apimiya kadulajtiw látiji werta. Ati wertaja mabëmëti majansajti. Lati majansati kandulajtiu achepte. Wonowno shebuya kandajajtiw aelteni. Ati chepete kutajtiw.

Ati wertai kabalijtiw tuntaya, ñowwo, bubushiw, shilli , arush, palantaw, balujsaw, kuta. Kabalijtiw lacha mayoyoto, majamijsa, mapajtalu.

Lëtëmëchi yeewja kubatashtaya maba kabalijtiw lacha ana werta, achaya taba tamboboti dujnë lati tuntaya kamalantu, taya. Lachuta winaniya lêtëmëy maba maboboti wejshe, lati wertay kamalajtiw masibechi.

Lachuta mamalajtiw lacha pitchiw, luuw, yushshuw, yop-porew, shuyashaw, kuta. Ana wertaja amuj-amumui bëshë atebejti. Kabalijtiw lacha shunñew, sew-wew, kuta. Lachamatijsha yeewja kaj-kabalijtiw. Atija chama mapusashijti tappêshamaw.

Ani pëlë. FIN

PIJASHAW

Anuta dulajtiw:

Ana pijashaw, abubajtiw amap-pëbai, diciembrela. Ana pijashaw mabuba atoo yaniya kutajtiw. Pujtiw yaniya tëchukka ottoti. Achaya tümta, sëpisë chacha, kutaya, chichëjtiw aimai. Latijsha kasheptaya shopshola, kannotchejtiw puini. Ana yaniyala dulajtiw tomete.

Shínama maj-mapakka kachamashijtiw tomete, látila mabobojtiw dujnëw lëpshantewew, iwëshëjbëshëw, kuta. Latijsha, látila mabobojtiw lacha petchew.

Shínama shunñewja, sewebontowja, sew-wewja, emejmesh sak, sak, majayashijtiw dujnew. Peshe shunñewja ayajta malatijsha dujne kubalimash sak kayashijtiw. Lachuta mambëjtiw lacha petchew. Emejmesh kushitátebew shínama tappêshamaw.

Ani pëlë. FIN

ANAJTI TOMETE

1.- Ana toñowla majayashijtiw dujnew matatumajbëshéw: samu, wenchew, tolombew, wejshew, bubushsamu, kuta.
2.- Ana tometewja dujne iweshejbëshëw mátebew, yutichew, ushawshaw, shuyew, látila majayashijtiw lacha luu, sotow, pitchiw, sapiriw, showwow, sísiru, kuta.
3.- Ana turumawla mabobojtiw sirimñu.
4.- Ana possewja mátebew lacha sirimñu.
5.- Ana attima turumawla mabobojtiw lacha sirimñu.
6.- Ana wetëwja mátebew petchew.
7.- Ana kujawja yankala dujnew mátebew, nish osoj-osoj-tojtiw.
8.- Ana tiwwetëwja ajayajtiw majushiwti, lëmmui bëstêtebew.
9.- Ana tometewja lëmmui kushitátebew.
10.- Ana tometewja mátebew dujnew, latijsha petchew.

Ani pëlë. FIN

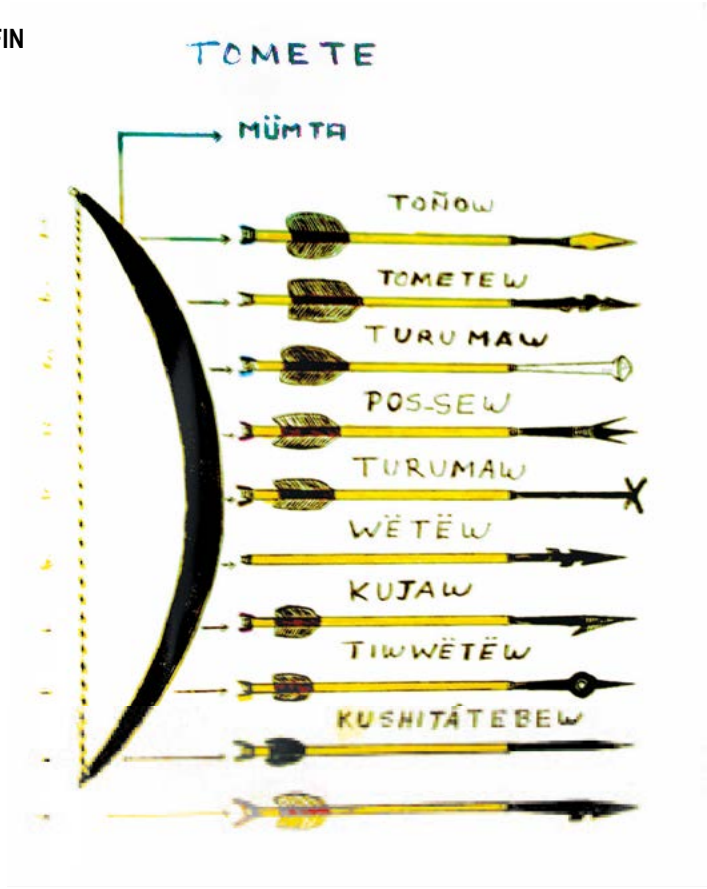

DËJSHËTËW



Anuta dulajtiw:

Dëjshëtëw madulajtiw shunñewja, sewebontowja ,kuta. Madulajtiw shilli namata apëlëla. Shilli apëlë puya irepujtiw, latijsha përujpëya irepujtiw yosse.

Latijsha masëlëjtiw mapënnëjsha machítula kusuti kuchilula, kuta. Lati masëlêya , lijapëjtajtiw liwi poshpoto mapënnëjsha. Ana dëjshëtëwja chama sibuyush idalajtiw.

Anajtiw tappêshamaw mabëstëw. Ana bëstëw mubës-sëjtiw, tejñu, yijñu, sewebontow, seweshojaw, kuta.

Mubës-sëjtiw lacha shunñew, peshe yeewja, kuta. Dechetaya, kusuti aenseya, abës-sëjtiw.

Ani pëlë. FIN

EMILIOJA MADULASHTA ASAYEW

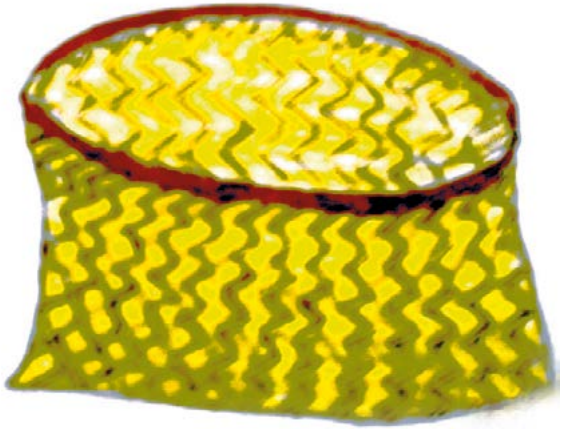

Anuta dulajtiw:

Emilioja madulashta asayew naa mapushtátila chujulatew. Átila mala lëtëmëchi abashti

Eugeniatina mabëbështátila korokkew madyurimtaw . Pënchi winaniwja madechéwya korokkew. Látija maidandaya mapuni, kutaya, abashti. Lashkutaja kummë miija libushaja korokkei maidandaya látiji . Látijsha kampëlë matajtaja adyurimtaw, shoptoja, malaja maidandaya attimaw korok-kew madyurimtaw.

Achuta mapuya bëmëw. Látijsha matalawja mabaliwya masibëchi. Lati wiwiwja másibëi, Emilioja matëlësëya korokkew madyurimtaw. Latijsha masheptaja madulaya asayew chujulatew, matanti tebeniw .Achuta madulajtiw asayew, shinamakkajsha tishilëkkachi.

Lati korokkew madyurimtala madulajtiw lacha esteraw, madulajtiw ñuñujibemaw, matatibemaw, kuta.

Ati mannotcheya manamamajtiw chujulate tantiw. Ati esterew madojoi tübbalijtiw lacha tatejtêshamaw . Atiwja malëltëjtiw.

Ati asayei limachibijtiw, oshpe mapuya chujulatew matantiw, achaya wojtocha masamta taya. Latijsha manrepujtiw kummë abantai ashaimash.

Ati asayei lijapëjtajtiw lacha mábëshë shinama tatejteshamaw. Latijsha lati maimalumajtiw lacha maarush mapuya majukkulësha masibëchi. Atija asayeja chama mapusashijti.

Ani pëlë. FIN

JUDA

Tappêshamuja shinamajsha mapakka kanlelejtiu májuda. Lachuta mapakka tappèshamashkuta, kanleletijti tájuda, tishilë tuwa, lacha. Ana tajudaja tandyujujti tëtëpshëja tapasashtátila lana ellei winániti.

JUDA

Lëtta num-ma ajuddaya Martin, lati ajudai mabëjtaya chajmuw chentawti. Limtaja kuimaluma bushuya ajuda. Numannumai kalëjlëti kandyujuya achoo Ricardo, tata ënnësh ateshi , kutaya.

Achooja, ¿tëpshë bëjtam bonto?, kutaya aare. Látija kandyujuya achoo anuta: tijudai mabëjtai chajmu titiyantawti, kutaya.

Latijsha achooja ashkutaya, tej, achuta ateshem, bonto, milësëteshtaw kutaya . Nish shiwajti , achuta ateshewti bonto, kutaya aare.

Sëtewja mibëshë mijalabataw, kusuti mipodejpo milëmiw chashtaw kutaya. Achoo ashkutati mapak-ka kuimalumaya Ricardo. Latijsha pënchimash kalashetaya látiji apodejpo.

Átila mapak-ka lelejtiw taaptaw anuta atesheya, naa at-timawja malaseteshtáwtila.

Ani pëlë. FIN

JUANA AJUDA

Ana Juanaja abbaya, ati ab-baja imakkata Jorge. Lëttujuta ati yeja atesheja ajudaya. Ati ajudai bëjtaya lëtta samu mapakka adyojala winaniti.

Lëjlënishiti dyulujta limtaja malawsheya tálipaw apummëwti. Latijsha limtaya lacha abba, lati limtati mandyërërëja ashkutaya, Jorge achuta bëjtai samau tijudai adyojla winaniti, kutaya.

Abbaja lëmmi, chama nish kalawshësh kambushuya abashti, nish kuyamash. Pënchi ati shunñeja kudyojloja iboboboya abashti.

Yokko she samu bëjtawti májudai, atta maptaja mudyojlojtila.

Ani pëlë. FIN

JUDA

Lëtta yijñu amemeja ajudai, bëjtaya ayijñu apishshi tanati sujuri. Numánnumai kandyujuya ayijñu naa libëjtajtiti ajudai.

Tiyijñu ënnësh míteshei, kutaya. Lashkutaja kandyujuya: tijudai mibëjtai lëtta sujurija mitanati mipishshii.

Neintaya mitataja mibiyisashtaya airamti, kutaya ayijñu. Lachuta ameme lijandyujutishkuta kürüs imbëtëya. Pënchi atataja biyisaila ayijñu kannairati ameme.

Yokkoshe wowre bëjtawti májudai dyajujtila biyista.

Ani pëlë. FIN

JUDA

Lëtta tëjñuja kandyujuya apëpë ajuda, anuta: Tata tijudai bëjtai tëbbë. Apëpëja ashkutaya, lele, dyujujtaja minkuduche. Bëshëja mindyululujtashta. Májudai bëjtawti tëbbë dyajujti dyulujta tilele kutaya apëpëja. Átija yokkoshejtila tibisi.

Ani pëlë. FIN

JUDA

Lëtta shunñeja bëjtaya ajudai weshoja kuidelumati,. Numannumai mandyujuya achew, achuta tijudai bëjtai wesho tëidelumati, mutaya. Lati achewja, kalawshëwja,ashkutawya, samuja mëidelumashta kutawya.

Lachuta ajudaja lëtta achetina baliwya mabashtiwtina teshentala . Adyumala baliwja elechi, madajawja baliwya lëtëmë amujchi.

Baliwja wiwiwya loskoi . Lati wiwiwja papawya lêtëmë naa lipetashtawti. Lati mansati kubaliwya losko ajuyashtawja machatatébeni petche.

Kanimash ajuyawti dyulujtashtaja rük kanyajtaya matata samuja ati pëpêshama. Latilënñui kansëya kaiyajtantash, ati pëpêshamaja ashkutaya, ati samu, ¡ tishilë mitajtishtila! kutaya.

Lashkutaja amashtula düp düp kaiweshetumaya ,chama tajtantash, ati samu. Wil-lëmash tësëja pishitaja, malaja, matata kummë kutëmenija malaya ati samu. ¡Tibisiipa! yokkoshe wesho muidelumati májudai samuja mudelejtila.

Ani pëlë. FIN

JUDA

Gustavoja ajuddajtiya mapakka. Ajudai mabëjtajtiya kamalinpupuwti ashanshaw . Atila nish kukku winanijtiya, naa kailétila abisiwja, malibátila shamaniwti.

Kuimalumajtiya lacha apëpë, atejte, kuta. Pënchi tuwiya látiji lëtta Gustavo abisi . Anuta ajudawti yokkoshe shamajtiwla mábisiw.

Ani pëlë. FIN

WIJWIRU

Ana sirimñu wijwiru apumiya dyajujti buibu ënëtëjbëshë. Taapta yeewja kalawesheya, wijwiru awijwiruti, dyulujtaya ashtajtiw, üshüj, buibuja weshëtështaye tajtiw.

Sibbëi awijwiruti dyayujti amai taaptaja, witaya dyajushtátila buibu. Lachuta imbëtëjtila.

Lëtëmëchi winaniya malawijwiruti, dyajujti ënnëtësh manbatatila.

Ani pëlë. FIN

ANTONIOJA MALA LËTTA ACHETINA LËTËMËCHI

ESHAJA LÍSHUDYE AWEWE CHAMA

Numannumai báliw lëtëmëchi bëbënishtáwtila dujñë , naa nijtátila emme másibëi. Kábaliw matomte, latijsha machitu, kuta. Lati baliwja kaláweshew esha mapakka lishudyeti.

Antonioja kalawsheja esha lishudyeti ,ashkuta, ache. Bê, ché, yitash tambatála, kalawshéma esha, mapakka líshudye, decheshtatúla dujne, kuta.

Winaniwja lêtëmëi madechew yutichew. Kalinama mushushawja, Antonio acheja kayashija boboya lëtta yutiche. Lati yutiche bëjtaja, Antonioja ashkutaya ache, nish shiwala esha ché, kutaya. Latijsha Antonioja shopshola sübüjtaja lidayuja kámlaya.

Nachimash baliwja mádechew luu machewti kochenaw. Mantumiwja bobow lëtta. Latijsha wilitawya masibchi.

Dujne bëbëwti, esha lishudyeti yokkoshe bobojtiwla dujne.

Esha aweweti nish bobojtiw dujne. Dujnêtebew mabashtiwja mu winaniya mábaw lêtëmëi, Kalawesheya esha aweweti, kudyojloya kalamakkajtiw. Kalamak-kaya ashkutajtiw, ¡tëdyajubëchama! Bubushshansha, bubushtewe, oyotanshansha, koyosho nish tiyaya, kutajtiw. Naa kubalimaya naa látija nish deche tambështa dujne taya. Átila kalamakajti.

Eshaja mapakka lishudyejti yitash mambatati, ënnëtësh mambatati lëmmui awewimajti.

Ani pëlë. FIN